



Integrationspolitik för 2000-talet

Till socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet har den 9 april 2002 beslutat att bereda utbildningsutskottet tillfälle att avge yttrande över skrivelse 2001/02:129 *Integrationspolitik för 2000-talet* jämte motioner i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde.

Utbildningsutskottet behandlar i det följande motionerna 2001/02:Sf27 yrkandena 2–4 (c), 2001/02:Sf28 yrkandena 2–4 (m), 2001/02:Sf31 yrkandena 6 och 7, 13–16, 24 och 28 (mp), 2001/02:Sf32 yrkandena 2 och 4 (kd) samt 2001/02:Sf33 yrkande 2 (fp).

Svenskundervisning för invandrare

Skrivelsen

I skrivelsen gör regeringen bedömningen att introduktionen för nyanlända invandrare ännu inte är anpassad till individens bakgrund och förutsättningar. Man menar att även om det finns tydliga utvecklingstendenser i positiv riktning kvarstår fortfarande brister i verksamheten. Under 2001 har ett arbete med en förbättrad introduktion påbörjats. Regeringen meddelar att man har för avsikt att vidta ytterligare åtgärder för att åstadkomma en effektivare och bättre individanpassad introduktion för flyktingar och andra invandrare och att en översyn har startats med detta syfte.

Regeringen redovisar också åtgärder som vidtagits för att förbättra svenskundervisningen för invandrare. Regeringen har i propositionen om vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72) framhållit att situationen inom sfi är bekymmersam, bl.a. för att bara var tredje deltagare når målen för sfi inom fem terminer. Efter fyra år har knappt hälften av deltagarna nått målen för sfi. Skollagen har nyligen ändrats så att kommunernas ansvar för svenskundervisning utvidgats till att gälla alla invånare med behov av utbildning. Ändringen öppnade också möjligheten för en större differentiering av utbildningen med hänsyn till deltagarnas förutsättningar och behov.

Regeringen informerar också om att Skolverket under 2001 fick i uppdrag att utarbeta förslag till nya kursplaner för sfi. De nya kursplanerna skall präglas av att deltagarnas bakgrund, förutsättningar och behov att lära sig tala och skriva svenska varierar starkt och att de därmed kan ha olika studiemål. Förslaget till nya kursplaner har nyligen redovisats. Skolverket har också i uppdrag att i samråd med Högskoleverket och Svenska Kommunförbundet undersöka hur sfi för högutbildade invandrare kan anordnas i högskolemiljö. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december 2002. Regeringen anser också att skolformens identitet behöver stärkas och den särskilda professionalitet som krävs av lärarna inom sfi bör betonas samt den ämne-teoretiska kompetensen hos lärarna understrykas. Förhållningssättet till sfi och till dem som är verksamma inom denna måste, enligt regeringens mening, präglas av den stora betydelse verksamheten har för att förverkliga utbildningspolitiska, sysselsättningspolitiska och integrationspolitiska mål i det svenska samhället.

Motioner

Moderaterna menar i motion 2001/02:Sf28 yrkande 2 att de brister som finns i introduktionen förlänger bidragsberoendet och försvårar möjligheten till egen försörjning för nyanlända flyktingar. Moderaterna framhåller svenskundervisning för invandrare som en av bristerna i introduktionen. I yrkande 3 menar Moderaterna vidare att kraven på svenska för invandrare måste skärpas och utbildningen individualiseras. Utbildningen i svenska skall skapas kring den enskildes behov och förutsättningar. För att åstadkomma detta bör de som invandrat få en check som de kan köpa undervisning i svenska för. En modell med sfi-check ger makten till dem det berör. Checken skall individanpassas så att var och en ges möjligheter till undervisning utifrån sina individuella behov. När pengarna följer individen kommer konkurrensen mellan utbildningsanordnarna att höja kvaliteten. Sfi-undervisningen skall också årligen utvärderas och resultaten offentliggöras.

Även Centerpartiet menar i motion 2001/02:Sf27 yrkande 2 att sfi-undervisningen måste bli mer fordrande vad gäller resultat. Undervisningen måste bättre anpassas efter elevernas livssituation, bakgrund, förkunskaper och intresse. Även kvalitet, pedagogik och metodik i undervisningen måste förbättras. Centerpartiet framhåller att möjligheter till arbete och ökat deltagande i det svenska samhällslivet nås genom kvalitetssäker undervisning i svenska för invandrare. Genom god svenska når man kunskap om Sveriges historia, kultur, lagar och regler. Goda kunskaper i svenska är en förutsättning för att kunna etablera sig i samhället. I yrkande 3 begär Centerpartiet ett tillkännagivande om att svenskundervisning för invandrare bör kombineras med arbetspraktik. Centerpartiet framför att erfarenhet visar att de personer som snabbt får tillgång till arbetsmarknaden tillgodogör sig svenskundervisningen på ett bättre sätt. Tillgång till arbetsmarknaden ger känslan av såväl samhörighet som delaktighet.

Miljöpartiet yrkar i motion 2001/02:Sf31 yrkande 6 att svenskundervisning för invandrare skall börja ännu tidigare än inom de tre månader som framgår

av skollagen. Miljöpartiet anser också att kommunerna bör samarbeta mer med de lokala arbetsförmedlingarna i syfte att finna praktikplatser. Man lär sig lättare språk i en relation, t.ex. på en arbetsplats, än från katedern. I yrkande 7 framhåller Miljöpartiet att en del äldre invandrare kanske aldrig kommer att lära sig svenska och att en del yngre invandrare kommer att tappa svenska språket när de blir äldre. Regeringen bör återkomma med åtgärder för hur de äldres behov skall mötas ute i samhället då de inte kan tala eller helt förstå svenska.

Utskottets bedömning

Utskottet har nyligen behandlat liknande yrkanden avseende svenskundervisning för invandrare (bet. 2001/02:UbU10 *Skolan, m.m.*). Utskottet föreslog att yrkandena skulle avslås med hänvisning till det arbete som för närvarande pågår inom Regeringskansliet vad gäller nya kursplaner för svenskundervisning för invandrare. Utskottet delar motionärernas mening att möjligheterna att använda språket, t.ex. på en arbetsplats, är viktiga för studieresultatet. Utskottet menar dock att de regler om praktik som finns i 9 § förordningen om svenska för invandrare tillräckligt reglerar kommunernas skyldighet att i samarbete med arbetsförmedlingen verka för arbetsplatsorientering eller förvärvsarbete som ger deltagaren möjlighet att träna sig i att tala svenska. Utskottet avstyrkte också införandet av att en sfi-check och att sfi obligatoriskt skall konkurrensutsettas genom upphandling. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Utskottet finner ingen anledning att nu ändra uppfattning. Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att socialförsäkringsutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Språk och utbildning

Skrivelsen

I skrivelsen gör regeringen bedömningen att kunskaper i svenska språket är av stor betydelse för integrationen. Regeringens arbete med att stärka svenskundervisningen kommer att fortsätta. Regeringen framhåller att också modersmålet är viktigt för att barn och ungdomar skall kunna utveckla sin kulturella identitet och få en lyckad skolgång. Regeringen informerar om sin avsikt att förstärka området, med utgångspunkt från Skolverkets kommande redovisning av modersmålets ställning i grundskolan och gymnasieskolan. En särskild satsning görs också under en treårsperiod från 2002 för att anordna kompletterande teoretisk och praktisk utbildning vid universitet och högskolor för invandrare med utländsk bakgrund.

Andelen barn och ungdomar med utländsk bakgrund i Sverige har stadigt ökat under de senare åren. Många av dem som kommit hit i skollåldern har haft bristfällig eller ingen skolgång före ankomsten och elever som har invandrat efter de första åren i grundskolan har sämre skolresultat än andra.

Också elever med utländsk bakgrund, där också elever som är födda i Sverige ingår, uppvisar generellt sämre resultat i skolan än elever med svensk bakgrund, även om det också går väldigt bra för vissa. Regeringen framhåller att föräldrarnas skolbakgrund är av stor betydelse för barns inställning till skolan och deras skolresultat. På senare tid har också hävdats att social bakgrund och situation är en starkare bidragande orsak till problem i skolan än utländsk bakgrund. En annan viktig faktor är bristande språkkunskaper. Goda kunskaper både i svenska och i modersmålet är viktiga för elevens möjligheter att få en bra skolgång och kunna utveckla sin kulturella identitet. Inom storstads-satsningen satsas medel för språkutveckling i skolan som syftar till att ge barnen bättre förutsättningar för att nå målen i grundskolan genom förbättrade språkkunskaper. Medlen syftar till att ge barnen bättre förutsättningar att nå målen i grundskolan genom förbättrade språkkunskaper. I flera bostadsområden har särskilda verksamheter till stöd för skolarbetet utvecklats, såsom språk- och studieverkstäder i vilka eleverna kan få hjälp med läsläsning och hjälp med att på sitt eget modersmål förstå innebörden i svenska ord och uttryck och därför få bättre förutsättningar att följa undervisningen. Antalet barn som inte klarar godkänt i basämnena minskar i flera av dessa skolor.

I skrivelsen betonas förskolans arbete med att utveckla både det svenska språket och modersmålet hos barnen. Språkutvecklingen är mycket aktiv åren närmast innan skolstarten. Regeringen redogör också i skrivelsen för förskolesatsningen inom ramen för storstadspolitiken. Förskolesatsningen innebär att i alla de bostadsområden som ingår i avtalet erbjuds samtliga barn i åldern 3–5 år, som i dag står utanför förskoleverksamheten, förskola på deltid. Ansträngningar görs för att höja antalet barn i förskoleverksamheten, vilket bl.a. sker genom olika kanaler för kontakter med föräldrar med utländsk bakgrund. I samtliga förskolor i områdena görs personalförstärkningar samtidigt som den språkliga kompetensen hos personalen höjs genom utbildning och genom metodutveckling.

Regeringen pekar i skrivelsen på att det finns en rad uppmärksammade problem kring både modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål, bl.a. är det bara ungefär hälften av de elever som är berättigade till modersmålsundervisning som deltar i sådan undervisning. Ännu färre elever erhåller studiehandledning på modersmålet och modersmålsstöd i förskolan bedrivs i begränsad omfattning. Med anledning av detta fick Skolverket i juni 2001 ett regeringsuppdrag att bl.a. kartlägga organisationen och omfattningen av modersmålsundervisningen samt studiehandledningen i grundskolan och gymnasieskolan. I uppdraget innefattas även modersmålsstöd i förskolan. Verket skall belysa attityder till modersmålet samt behovet av studiehandledning på modersmålet och modersmålsundervisning. Skolverket skall också lämna konkreta förslag på stimulansåtgärder samt eventuella förordningsändringar. Uppdraget skall redovisas senast den 15 maj 2002.

Motionerna

Folkpartiet framhåller i motion 2001/02:Sf33 yrkande 2 att skolan riskerar att bli ännu en segregering del av det svenska samhället, där de redan missgynnade eleverna med utländsk bakgrund missgynnas på nytt. Sverige är sämre än genomsnittet i OECD när det gäller att ge barn med utländsk bakgrund en likvärdig utbildning. Dubbelt så många elever med utländsk bakgrund misslyckas i de nationella proven som elever utan utländsk bakgrund. Folkpartiet menar att Sverige behöver en ny skolpolitik och att det är hög tid att skapa en skola som kan ge kunskaper till varje individ utifrån hans eller hennes behov och förutsättningar. Man anser också att genom att prioritera läsning och skrivning redan från förskoleklassen kan barn med utländsk bakgrund komma lika långt i svenska som de med helsvensk bakgrund. Folkpartiet framhåller också att skolan kan bli ett aktivt verktyg i kampen mot segregation. En viktig förutsättning är att bostadssegregationens effekter kan brytas och elever från olika boendemiljöer integreras i en och samma skola. Detta kan åstadkommas genom att elever får större möjligheter att gå på en skola i ett annat område än det där de bor. Det är orimligt att enbart barn som råkar bo i närheten kan komma in på en attraktiv skola. Folkpartiet menar dock att det inte måste vara så att skolor i utsatta områden är mindre attraktiva än andra. Grund- och gymnasieskolor i utsatta bostadsområden bör profileras och genomgå en särskild kvalitetssäkring. Varje skola skall ha stor frihet att forma sin speciella inriktning utifrån lokala förutsättningar och lärarnas intressen och kompetens.

Miljöpartiet anser i motion 2001/02:Sf31 yrkande 13 att förskolan måste fylla sin viktiga roll att förmedla kunskap om olika kulturer, språk och traditioner till den generation som i framtiden skall leva i det mångkulturella samhället. I yrkande 24 menar Miljöpartiet att det är viktigt att flyktningbarn tidigt får tillgång till förskola och att man därmed kan uttrycka sig och förmedla och bearbeta sina upplevelser.

Kristdemokraterna understryker i motion 2001/02:Sf32 yrkande 4 att rätten till hemspråksundervisning måste stärkas ytterligare. Hemspråksundervisning är positiv för den enskilde individen. Dessutom är det en tillgång för samhället med olika invandrargrupper språkkunskaper och kulturella kompetens. Sverige har nytta av två- och flerspråkiga invånare på en mängd olika områden. Miljöpartiet menar i 2001/02:Sf31 yrkande 14 att hemspråkslärarnas status måste höjas till samma nivå som andra språklärares. Alla elever skall ges möjlighet att välja språk som talas i deras närhet.

Utskottets bedömning

Utskottet menar att det är en mycket viktig uppgift för såväl förskola som skola att stimulera och stödja språkinläringen hos barn och ungdomar med utländsk bakgrund. Situationen för de ungdomar som nyligen kommit till Sverige med svårigheter att lära sig svenska och att klara skolan måste naturligtvis mötas med aktiva åtgärder. Utskottet vill framhålla Storstadssatsningen som ett bra exempel. Även kommuner och stadsdelar utanför satsningen bör kunna använda sig av de metoder som används inom satsningen. Varje kom-

mun bör överväga lämpliga åtgärder för de elever som behöver extra stöd i skolan. Satsningen på personalförstärkningar i skola och fritidshem gör det möjligt att öka insatserna (jfr prop. 2001/02:1, utg. omr. 16, s. 142, bet. 2001/01:UbU1, rskr. 97). När det gäller modersmåslärares ställning hänvisar utskottet till sitt uttalande i betänkande om skolan (bet. 2001/02:UbU10) att det ligger ett värde i att modersmålsundervisningen integreras med den övriga verksamheten i skolan och ses som en del av skolans språkprogram samt att det är viktigt att modersmåslärarna är en del av skolans lärarlag. Utskottet menar dock att det är viktigt att invänta resultatet av Skolverkets utredning innan eventuella förändringar vad gäller modersmål i skolan kan bli aktuella.

Utskottet behandlade frågan om profilskolor i samband med behandlingen av budgetpropositionen för 2002 (bet. 2001/02:UbU1, s. 29). Utskottet framhöll att det ankommer på kommunerna själva att besluta om t.ex. eventuella profileringar av sina skolor. Utskottet har samma uppfattning nu. När det gäller möjligheten att välja skola inom en kommun är detta också en fråga för kommunen att besluta om.

Utskottet vill vidare peka på OECD:s rapport från hösten 1999 (*Early Childhood Education and Care Policy*). OECD-experterna framhöll där mångfalden och flexibiliteten i det svenska systemet där det finns en mängd former och inriktningar som är anpassade till barnens och familjernas behov, bl.a. språkprogram för invandrabarn. En tidig satsning på språkinlärning får effekter då barnen börjar skolan genom att de kan följa undervisningen redan från skolstart. Utskottet menar dock att läs- och skrivträning i förskolan skall ske på barnens villkor, så att inte förskolan i praktiken kommer att bli en del av skolan. Utskottet vill också framhålla formuleringar i läroplanen för förskolan (Lpfö 98). När det gäller förskolans värdegrund och uppdrag skall förskolan lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen. Förskolan skall bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. Förskolan skall sträva efter att varje barn utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och för förståelsen av symboler samt deras kommunikativa funktioner.

Slutligen vill utskottet framhålla att den nya lärarutbildningen gör att förskollärare och fritidspedagoger blir bättre rustade att möta de nya krav som finns på förskolan. Sedan den nya utbildningens start hösten 2001 utbildas också dessa grupper inom lärarutbildningen. Utbildningen för förskollärare och fritidspedagoger är också förlängd till 140 poäng. Vidare ger den nya strukturen för lärarutbildningen utrymme för lärosätena att erbjuda inriktningar som handlar om läs- och skrivinlärning (jfr prop. 1999/2000:135, bet. 2000/01:UbU3, rskr. 2000/01:5).

Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att socialförsäkringsutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Validering

Skrivelsen

Regeringen framhåller i skrivelsen att det är angeläget att den kompetens en enskild person besitter kan dokumenteras. Människor som har studerat och arbetat utomlands bär med sig kunskaper och arbetslivserfarenheter som måste tas till vara. Detta är av vikt för individen såväl som för samhället. Regeringen tillsatte i november 1999 en särskild utredning om validering av vuxnas kunskap och kompetens (dir. 1999:86), vars huvudsakliga uppdrag var att bl.a. organisera och leda ett antal pilotprojekt för att utveckla metoder och modeller för validering av utländsk yrkeskompetens på i första hand gymnasial nivå. Utredningen avlämnade sitt slutbetänkande i oktober 2001. Regeringen bereder för närvarande frågorna om validering och har för avsikt att presentera en proposition under riksmötet 2002/03.

Motionerna

Moderaterna framhåller i motion 2001/02:Sf28 yrkande 4 att personer med framför allt utomnordisk utbildning och yrkeserfarenhet har svårt att få sin utbildning och sina erfarenheter "översätta" till svenska förhållanden. Det är inte sällan invandrade personer möts av en okunskap och en oförståelse för vilken kunskap de har inom sitt yrkesområde. Det handlar om såväl högutbildade akademiker som många andra med gedigna yrkeskunskaper. Dessa personer förlorar i yrkeskunnande genom att hamna utanför yrkeslivet då de, i stället för att arbeta, blir placerade i långdragna grundläggande kurser i svenska.

Kristdemokraterna menar i motion 2001/02:Sf32 yrkande 2 att det måste skapas möjligheter för personer med utbildning från andra länder att få sin utbildning värderad för att så snart som möjligt kunna börja arbeta eller komplettera sin utbildning i Sverige. Arbetssökande med reella kunskaper men utan formell utbildning har ett sämre utgångsläge på arbetsmarknaden vilket måste förändras. Regeringen bör snarast återkomma med förslag på hur denna fråga skall lösas.

Centerpartiet menar i motion 2001/02:Sf27 yrkande 4 att en bidragande orsak till att människor med utländsk bakgrund har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden är att arbetsgivare kan tycka att det är svårt att översätta dessa gruppers kunskaper, både på gymnasial och eftergymnasial nivå. Det borde vara naturligt att rena yrkeskompetenser översätts så att eventuella kompletteringar kan göras. I de fall där utbildningsnivån är låg är det viktigt att insatser görs så snabbt som möjligt genom sfi-utbildningar. Genom att förändra det svenska valideringssystemet och se till att det finns kunskap om detta på både central och regional nivå kan insatser göras på ett tidigare stadium.

Utskottets bedömning

Utskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning att ett väl fungerande system för validering av utbildning och andra kunskaper är viktigt dels för individen, dels för samhället. Validering av en nyanländ invandrades kunskaper, framför allt om den genomförs omgående, kan bidra till att den enskilde får ett arbete kort efter ankomsten till Sverige. Validering kan också på så sätt leda till att samhället bättre kan ta tillvara kunskaperna hos den som kommer till Sverige.

Vad gäller validering av högskolestudier vill utskottet peka på den valideringsverksamhet som utförs av framför allt Högskoleverket. Verket bedömer utländsk högre utbildning för yrkesverksamhet i Sverige samt forskarutbildning som leder till doktorsexamen. Valideringen är avsedd att vara en vägledning för arbetsgivare och för svenska universitet och högskolor. Valideringsverksamhet bedrivs också av Sjöbefälsskolan, Sjöfartsverket, Socialstyrelsen, Jordbruksverket och Luftfartsverket. Validering av utländsk gymnasieutbildning görs av Verket för högskoleservice i samband med antagning till högskoleutbildning.

Vad gäller validering av yrkeskunskaper noterar utskottet att regeringen har för avsikt att presentera en proposition under riksmötet 2002/03. Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att socialförsäkringsutskottet bör avstyrka motionsyrkandena.

Behovet av forskning

Motionen

Miljöpartiet anser i motion 2001/02:Sf31 yrkande 15 att det finns ett kontinuerligt behov av kunskap om integrationsfrågor genom forskning, djupstudier och statistik. Det finns också behov av att ta del av den forskning och den diskussion om ett mångkulturellt samhälle som finns i många andra länder.

Utskottets bedömning

Utskottet vill framhålla den mängd forskning som pågår inom området invandring och integration, bl.a. inom verksamhetsområdet för Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS). Andra finansiärer inom området är Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond. Inom området internationell migration och etniska relationer pågår projekt vid en rad högskolor och möjligheten att bedriva forskarutbildning inom området finns sedan 1999. Vidare tas en mängd statistik som rör dessa områden fram. Det ingår också i Integrationsverkets uppgifter att följa den aktuella forskningen i frågor som rör verkets arbetsområde. Utskottet vill också peka på den kunskapsbank som håller på att byggas upp inom ramen för arbetet med handlingsplanen mot rasism, främlingsfientlighet, homofobi och etnisk diskriminering där en central del är uppbyggnaden av en nationell kunskapsbank med information om olika metoder för ett framgångsrikt arbete där även internationella erfarenhet-

er ingår (jfr prop. 2001/02:1, utg. omr. 8, s. 22). I kunskapsbanken kommer såväl nationell som internationell forskning att redovisas. Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att socialförsäkringsutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Gömda barns skolgång

Motionen

Miljöpartiet menar i motion 2001/02:Sf31 yrkande 16 att det bör vara möjligt att erbjuda barn som gömmer sig för att undgå utvisning någon form av skolgång. Barn kan leva gömda under lång tid i Sverige vilket innebär en påfrestning för dem. Möjligheten till skolgång skulle underlätta för deras psykiska hälsa och fortsatta utveckling, oavsett om de får stanna i Sverige eller inte.

Utskottets bedömning

Utskottet har nyligen behandlat frågan om skolgång för gömda barn. I betänkandet *Asylsökande barns skolgång m.m.* (2001/02:UbU3) avstyrktes ett yrkande om en utredning om vilka möjligheter som kan finnas att erbjuda gömda barn skolgång. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2001/02:11). I betänkandet menar utskottet att rätt till utbildning inte bör gälla barn som hålls gömda inför verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning. Utskottet har ingen annan uppfattning nu. Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att socialförsäkringsutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Sexualundervisning i skolan

Motionen

I motion 2001/02:Sf31 yrkande 28 fäster Miljöpartiet uppmärksamheten på att många ungdomar med invandrabakgrund inte tillåts delta i skolans sexualundervisning för sina föräldrar. Hur denna kunskap skall komma dessa ungdomar till del måste lösas. Miljöpartiet menar att en möjlighet är att Integrationsverket tillsammans med ungdomsmottagningarna och skolorna startar ett samarbete för att nå ungdomarna. En dialog bör även föras med invandrarföreningarna.

Utskottets bedömning

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av en väl fungerande sexualundervisning i skolan. Det är viktigt att unga människor diskuterar och reflekterar över begrepp som identitet, sexualitet, kärlek och jämställdhet. När det gäller frågan om undervisningen just för ungdomar med invandrabakgrund menar utskottet att det är viktigt att de rättigheter som tillkommer elever i grund- och gymnasieskolan självfallet gäller för alla. Det framstår

således som självklart för utskottet att samtliga elever också bör delta i sexualundervisningen i skolan. Utskottet menar också att det är viktigt att lärarna informerar de föräldrar som motsätter sig att deras barn deltar i sexualundervisning om syftet med undervisningen och också så långt det är möjligt samverkar med föräldrarna när det gäller genomförandet av undervisningen. Utskottet anser att det ankommer på kommunen och skolan att besluta om hur undervisningen skall genomföras så att den når alla. Med hänvisning till ovanstående anser utskottet att socialförsäkringsutskottet bör avstyrka motionsyrkandet.

Stockholm den 25 april 2002

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Majléne Westerlund Panke (s), Per Bill (m), Torgny Danielsson (s), Erling Wälivaara (kd), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp), Agneta Lundberg (s) och Anders Sjölund (m).

Avvikande meningar

1. Svenskundervisning för invandrare

av Beatrice Ask (m), Per Bill (m), Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Anders Sjölund (m).

Moderaterna menar att måluppfyllelsen i integrationspolitiken, bl.a. vad gäller introduktionen för nyanlända flyktingar är alltför låg. Introduktionen är inte anpassad till individens bakgrund och förutsättningar. Exempel på detta är att en stor del av de flyktingmottagande kommunerna inte erbjuder några möjligheter att välja inriktning på introduktionsprogrammet och att deltagarna i svenskundervisning för invandrare sällan delas in efter yrkesbakgrund. En stor del av deltagarna fullföljer inte heller undervisningen. Bristerna i introduktionen förlänger bidragsberoendet och försvårar möjligheten till egenförsörjning. Vi anser att kraven på svenska för invandrare måste skärpas och utbildningen individualiseras. Utbildningen skall skapas kring den enskildes behov och förutsättningar. För att åstadkomma detta bör de som invandrat ges möjlighet att välja undervisning och utbildningsanordnare genom ett s.k. checksystem. På så vis undviks många av de problem som är förknippade med dagens svenskundervisning. Checken skall individanpassas efter behovsprövning så att var och en ges möjligheter till undervisning utifrån sina individuella behov. När pengarna följer individen kommer konkurrensen mellan utbildningsanordnarna att höja kvaliteten. Resultaten av sfi-undervisningen skall utvärderas årligen, och resultaten skall offentliggöras.

2. Svenskundervisning för invandrare

av Sofia Jonsson (c).

Centerpartiet anser att möjligheterna till arbete och ökat deltagande i det svenska samhällslivet nås genom kvalitetssäker undervisning i svenska för invandrare. Genom god svenska når man kunskap om Sveriges historia, kultur, lagar och regler. Jag menar att goda kunskaper i svenska är en förutsättning för att kunna etablera sig i samhället. Svenskundervisningen för invandrare måste bli mer fordrande när det gäller resultat och undervisningen bättre anpassas efter elevernas livssituation, bakgrund, förkunskaper samt intresse. Även kvalitet, pedagogik och metodik måste förbättras. Erfarenhet visar att de personer som snabbt får tillgång till arbetsmarknaden tillgodogör sig svenskundervisningen bättre och tillgången till arbetsmarknaden ger känslan av såväl samhörighet som delaktighet. Jag menar därför att svenskundervisningen för invandrare bör kombineras med praktik på arbetsplatser.

3. Svenskundervisning för invandrare

av Gunnar Goude (mp).

Miljöpartiet anser att svenskundervisning för invandrare skall börja ännu tidigare än inom tre månader från det att den nyanlände folkbokförts i en kommun. Svenskundervisning kan gärna erbjudas i samband med något annat integreringsprojekt eftersom det är lättare att lära sig språk i en relation än från katedern. Kommunerna bör också samarbeta mer med de lokala arbetsförmedlingarna i syfte att finna praktikplatser.

4. Språk och utbildning

av Ulf Nilsson (fp).

Folkpartiet menar att en bra utbildning kan ge människor självförtroende och identitet. I dag riskerar skolan att bli ännu en segregande del av det svenska samhället, där de redan missgynnade eleverna med utländsk bakgrund missgynnas på nytt. I en jämförelse med andra OECD-länder lyckas elever som är första generationens invandrare betydligt bättre i de flesta andra OECD-länder än i Sverige. Dubbelt så många elever med utländsk bakgrund misslyckas i de nationella proven, som elever utan utländsk bakgrund. Det behövs en ny skolpolitik som kan skapa en skola som kan ge kunskaper till varje individ utifrån hans eller hennes behov och förutsättningar. Genom att prioritera läsning och skrivning redan från förskoleklassen kan barn med utländsk bakgrund komma lika långt som de med helsvensk bakgrund. Jag anser också att den bostadssegregation som finns i Sverige befästs i skolan. Skolan kan dock bli ett aktivt verktyg i kampen mot segregation genom att elever får större möjlighet att gå på en skola i ett annat område än där de bor. Det måste inte heller vara så att skolor i utsatta områden är mindre attraktiva än andra. Grund- och gymnasieskolor i utsatta bostadsområden bör profileras och genomgå en särskild kvalitetssatsning. Varje skola skall ha stor frihet att forma sin speciella inriktning utifrån lokala förutsättningar och lärarnas intressen och kompetens.

5. Validering

av Beatrice Ask (m), Per Bill (m), Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Anders Sjölund (m).

Moderaterna menar att det finns problem med att personer med framför allt utomnordisk utbildning och yrkeserfarenhet har svårt att få sin utbildning och sina erfarenheter "översatta" till svenska förhållanden. Det är inte sällan invandrade personer möts av okunskap och oförståelse för vilken kunskap de har inom sitt yrkesområde. Det handlar såväl om högutbildade akademiker som om många andra med gedigna yrkeskunskaper. Vad dessa personer behöver är inte att bli placerade i långdragna grundläggande kurser i svenska

språket och under tiden förlora i yrkeskunnande genom att hamna utanför yrkeslivet. För att få en väl fungerande arbetsmarknad behövs hjälp med "översättningen" av kompetensen. Det är beklagligt att problemet har fått fortgå så länge och vi förutsätter att regeringen presenterar en proposition om validering under hösten 2002.

6. Validering

av Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd).

Kristdemokraterna menar att kunskapsvalidering är av stor betydelse för möjligheterna till inträde på den svenska arbetsmarknaden. Vi anser därför att det måste skapas möjligheter för personer med utbildning från andra länder att få sin utbildning värderad för att så snart som möjligt kunna börja arbeta eller komplettera sin utbildning i Sverige. I dag har arbetssökande med reella kunskaper men utan formell utbildning ett sämre utgångsläge på arbetsmarknaden, vilket måste förändras. Vi uppmanar regeringen att snarast komma med förslag på hur frågan skall lösas.

7. Validering

av Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp).

Centerpartiet menar att en bidragande orsak till att människor med utländsk bakgrund har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden, är att arbetsgivare kan finna det svårt att översätta dessa gruppers kunskaper, både på gymnasial och eftergymnasial nivå, till svenska förhållanden. Det borde vara naturligt att ren yrkeskompetens valideras, precis som för högskolestudier, så att eventuella kompletteringar kan göras. I de fall där utbildningsnivån är låg är det viktigt att insatser görs så snabbt som möjligt genom sfi-utbildningar. På detta sätt blir det möjligt för dessa grupper att snabbare komma in i det aktiva yrkeslivet. Genom att förändra det svenska valideringssystemet och se till att det finns kunskap om detta på både central och regional nivå kan insatser göras på ett tidigare stadium.

Särkilda yttranden

1. Svenskundervisning för invandrare

av Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd).

Kristdemokraterna stöder det förslag som Riksdagens revisorer framfört om att sfi skall kunna samordnas med arbetsmarknadspolitiska program. Vi anser att en pedagogisk metod som innebär svenskundervisning kombinerat med en praktikplats eller ett arbete inte enbart skulle främja språkinläringen utan även underlätta det fortsatta steget ut på arbetsmarknaden. Enligt vår mening bör arbetspraktiken i första hand ske inom den bransch eller det yrke där personen tidigare arbetat.

2. Svenskundervisning för invandrare

av Ulf Nilsson (fp).

Folkpartiet menar att till invandringspolitikens stora misstag räknas den minskning av antalet timmar i svenskundervisningen som genomförts under en rad av år samt den ökade centraliseringen av undervisningen. Större flexibilitet och mångfald är absolut nödvändigt om undervisningen skall kunna nå goda resultat bland varierande grupper studerande med olikartade förutsättningar. Jag anser också att för invandrare med tillfälliga arbeten eller praktik på någon arbetsplats bör det finnas möjlighet till deltidstudier med anknytning till det egna arbetet. Likaså bör studierna kunna ske i annan "naturlig" miljö, särskilt för dem som inte är vana vid teoretiska studier. För lågutbildade är de praktiska yrkesstudierna avgörande. Genom ett system med studiecheckar kan individen välja den svenskutbildning som passar henne bäst. Konkurrensen mellan studiearrangörerna kan ge upphov till ständiga förbättringar, och elevernas initiativ och ansvar skulle få direkt uttryck i deras val av studieplats.

3. Språk och utbildning

av Britt-Marie Danestig (v).

Vänsterpartiet anser att elevernas möjlighet att fritt välja skola förstärker segregationen, vilket bekräftas bl.a. av den forskning som bedrivits av Donald Broady, Mats B Andersson och Mikael Palme inom det s.k. Välfärdsboks-lutet. Även etableringen av fristående skolor på etnisk eller religiös grund har enligt vår mening en segregerande effekt. Enligt Skolverket har också den sociala snedrekryteringen till gymnasieskolans studieförberedande program ökat under de senaste åren. Man bör också vara medveten om att det som avgör elevernas val av skola inte alltid är faktiska skillnader när det gäller utbildningens innehåll eller kvalitet, utan faktorer som status och livsstil.

Alltför homogena grupper skapar inte den dynamik som är en pedagogisk tillgång och som bidrar till tolerans och förståelse mellan elever med olika social och etnisk bakgrund.

Vi delar uppfattningen att barn till dem som gömmer sig undan avvisning från Sverige skall ha rätt till skola och förskola. Glädjande nog fungerar det så i praktiken redan i dag på många håll i landet.